

Voorwoord

Het boek dat voor u ligt, is bedoeld ter uitvoering in groep 5 van het basisonderwijs.

Handvaardigheid is niet alleen een gezellige les, waarmee de taal- en rekenactiviteiten onderbroken worden. Handvaardigheidslessen zijn bij uitstek geschikt om kinderen technieken en beeldaspecten bij te brengen. Durf een stapje verder te gaan, laat de kinderen in aanraking komen met materialen die niet alledaags zijn. Laat ze ervaren en leren tegelijk!

Dit boek bevat een programma voor een heel schooljaar. De lessen zijn verdeeld in lestijden, maar u kunt dit natuurlijk aanpassen naar eigen inzicht. Iedere groep is anders. Kijk goed naar het tempo van de groep en speel hier op in. Stel eisen, maar geef de kinderen ook de tijd om een werkje naar tevredenheid af te ronden. Zelfs al kost dat soms een extra les!

U zult merken dat sommige lessen vrij eenvoudig zijn en vooral gebaseerd zijn op reproduceren. Andere lessen vergen juist veel eigen fantasie, oplossingsgericht denken en creativiteit. Dit is een bewuste keuze. In mijn ervaring werkt juist de afwisseling van deze twee voor zowel de leerlingen als de leerkracht erg goed.

Op de volgende vier pagina's vindt u de opbouw in leerlijnen over de groepen 3 t/m 8. In de kolommen staan cijfers, deze cijfers staan voor de bijbehorende les uit dat leerjaar. U kunt zo eenvoudig zien wanneer welke techniek, welk materiaal en welk beeldaspect (weer) aan bod komt.

De getekende beschrijving van iedere les kunt u ook als stappenplan voor de kinderen gebruiken. Kopieer het op A3-papier en hang het op in de klas. Op deze manier worden de kinderen visueel ondersteund als ze even de volgende stap niet meer weten. Zo heeft u zelf meer ruimte om de kinderen te ondersteunen.

Tot slot wil ik Eelke Schuurbijs enorm bedanken voor het maken van de illustraties!

Heel erg veel knutselplezier en maak vooral 'Tijd voor Handvaardigheid'!

augustus 2013

Lydia Schuurbijs

Leerlijn technieken / materialen

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Klei	13	27-29	28-29	5-6	25-26	35-36
Brooddeeg	33-34	8-9	22-24	16-17	19-20	3-4
Boetseren - plat/ halfruimtelijk werken - 3D werken - holle vormen maken - uit één stuk werken - losse delen samenvoegen - (textuur) inkrassen - mallen gebruiken - mensfiguur maken - dierfiguur maken	13, 33-34 13 33-34 33-34	8-9 27-29 8-9,27-29 8-9	22-24 28-29 22-24,28-29 28-29	16-17 5-6 5-6 5-6,16-17 5-6,16-17 16-17	19-20 25-26 25-26 19-20 25-26 25-26	3-4 35-36 35-36 3-4 3-4,35-36
Draad/Touw - vingerhaken - pompoms - kwastpoppen - borduren - rijgen - naaien - plakken - knopen - lussen maken	30-32 37-38 15-16	37-38 10-12 23-25 6-7, 21 10-12,37-38	30-31 13-14,32-33 5-6,13-14, 30-31,32- 33,34 5-6	30-31 32-33 37-38 13,32-33 37-38 21	31-32 8-9, 21-24, 27-28,34-36 31-32	5-7 32-34 14
Vilt/Stof - stof-maché - knippen - applicatie - patroon spelden - tekenen	15-16 1-2, 30-32 8	6-7 23-25 23-25 15	25-27	14-15 10-11 10-11 10-11	21-24 8-9,21-24, 34-36,37-38 5-6 34-36	21-22 32-34
Stof/Papier/Karton - weven - vlechten - tamponneren/sjabloneren - afdrukken van verf - gebruik van mallen	29 12, 28	30-31 36 6-7,27-29 1 2-3,13,20, 23-25	20-21 35 1 2-4,7,11	20 28-29	5-6 29-30 11	12,19-20,32- 34

Papier/ Karton /Hout - toepassen van plakranden - spatten - ecoline blazen - krullen - halfruimtelijk - 3D (ook karton) - scheuren - papier-maché - vliegerpapier - sitspapier - crêpepapier - zijdevloeipapier - vouwen - kreuken - inpakken - snijden - gelijke stroken knippen - omklaptechniek - diepte creëren plat vlak					11	15-18,19-20,37-38
			35			
	36 11,17-18, 23-24,26-27	2-3				
	29,35	32		1-2,12,35-36	1-2,12-15	
	3,7	2-3,10-12 14,22	8-10,11, 37-38	3-4,14-15, 18-19	11	8,13,15-18,19-20,23,37-38
	4	4-5				1-2
	9-10,20-22	16-19	2-4, 15-17	7-9	3-4	24-27
	23-24,28	4-5	7, 11,37-38	28-29		8,37-38
	4,19			35-36		
		10-12	8-10	3-4		
		2-3				
	3, 35	2-3,8-9, 10-12, 32	7, 36	34	33	13
					1-2	
	23-24,26-27	23-25,27-29	22-24,25-27	22-24,25-27	21-24,27-28	24-27,28-31 37-38 23
29				7 10		
			1-2			
Constructies/Verbanden - scharnierconstructies - halfsteensverband - bewegende delen	14		12			15-18 12
Gips - gieten - verband			18-19	22-24	16-18	9-11
Hout					12-15	28-31
IJzerdraad/Chenilledraad	5-6		22-24		8-9	3-4
Overig - basis maken voor papier-maché - speksteen - linoleum - natuurlijk materiaal - pitriet - eieren uitblazen - playmaïs - mozaïek - pasta - ecoline (afstoottechniek) - gekleurd zand - poedersuikerlijm - rietjes - piepschuim		16-19	2-4	7-9	27-28 29-30	
				13 14-15 21		
25	26		25-27			
	33-34					
8	15 35					
		12 34				
			14-15		37-38	

Leerlijn beeldaspecten

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Vorm - geometrische vormen - organische vormen - gezicht - lichaam - symmetrie - letters - omtrek /contour - samenvoegen - herhalen - groot/klein - hoekig - eivorm - stippen - rond/hoekig - rond - vereenvoudigd - vormverandering - spiegelbeeld - spiraal - binnen- en buitenvorm - hartvorm - silhouet - functionele vormen - dierenlijf - verhouding - abstract	7, 13, 19,25,30- 32,33-34 4,5-6 11 1-2 9-10 9-10 12 1-2, 12,13,14 3 5-6 17-18, 19 20-22 20-22 35 7	10-12, 33-34,36 10-12,13,32 2-3, 20,32 21,35 22 10-12,36 13,27-29 8-9,13,15, 20, 21,23-25 14	12,20-21,34 5-6,37-38 28-29/30-31 7 36 13-14,32-33 35,36,37-38 8-10 1 5-6 8-10,11 22-24	13,20,25- 27,34 5-6,28-29 12,16-17 25-27 12 18-19 21 25-27,32-33 14-15 1-2,10- 11,12,35-36 18-19 14-15 12 5-6 3-4,7-9 12	21-24,33 7 8-9 7 10, 37-38 31-32 1-2,27- 28,37-38 29-30 3-4,5-6,7,11 10 25-26	13,15-18,19- 20,23 8 3-4,12,21- 22,35-36 3-4 13 14,19-20 1-2 24-27 5-7 23 15-18 15-18 9-11
Ruimte - plaatsing o.h. vlak/i.d. ruimte - horizon - centreren - overlap - plattegrond	13	26 4-5,15,21	37-38 1,36 35	12 35-36	5-6	37-38 15-18
Kleur - huidskleur - herfstkleuren - gevoelswaarden - realistisch - expressionistisch	1-2, 9-10 5,6 7,15-16,17- 18, 20-22, 23-24,28 11,25,33-34 25,33-34	6-7,8-9 10-12,22 16-19,26,27- 29 16-19,26	28-29 5-6,7 18-19,32-33 2-4	5-6 18-19,22-24 7-9	5-6 16-18,19-20 25-26	24-27,37-38

Kleur (vervolg) - zacht/fel - primair - pastel - karakterversterkend - mengen - opvallend - nuances - secundair - contrasten - combinaties - negatief - koud/warm - kerst	8 19 20-22 36 3	14 33-34,36 14,22,35 13 4-5	18-19 34 18-19 2-4 15-17	21 34 21 7-9,10-11 5-6,21 34 1-2 20,30-31	19-20 19-20 7 8-9 27-28 10 34-36 7	12 8 9-11 12 12 5-7,19- 20,32-34 1-2 3-4 14
Licht	23-24,28	22	7,11,37-38	12,14-15,28- 29	11	8,13,14,37- 38
Textuur - stoffen - bobbels - geboetseerd - nabootsen - ingekrast - zacht - glad - ribbels - korrelig/ruw - reliëf - kreukels - draad	15-16 33-34 30-32	23-25,30-31 6-7 16-19 8-9 27-29,33-34 33-34 20,35	2-4,7 30-31 22-24,28-29 12 18-19	16-17 5-6 3-4,22-24	34-36,37-38 25-26 12-15,19- 20,27-28 12-15,16-18 1-2	21-22,32-34 3-4,35-36 24-27,28-31 9-11,28-31 24-27 14
Compositie - patroon - verdelen - zelf bedenken - functionele plaatsing - naar een voorbeeld - spiegelbeeld - afsnijding	12, 15-16 19 23-24,35 14 26-27	6-7,21 16-19 33-34	8-10,25- 27,34,36	21,25-27,37- 38 18-19,25- 27,37-38 5-6	3-4 3-4,10,16- 18,29-30 7	32-34 28-31 15-18,21- 22,35-36 15-18,24-27
Lijn - lijnenspel - strepen - doorgetrokken - rond/hoekig - golvend - horizontaal/verticaal - schuin - rafelig	19,29,36 20-22 37-38 36	15,22 1,37-38 37-38 6-7 30-31	1,20-21 13-14,32-33 25-27,37-38	13,14-15 21 12,32-33 20 20,37-38 35-36,37-38	3-4 5-6,7,10, 31-32 33 33	5-7,13,14,23 9-11 23 1-2
Vlakkvulling	4,5-6,8,12, 17-18,35	1, 4-5,32, 33-34	7,15-17,32- 33	1-2	1-2,21- 24,31-32, 37-38	1-2,19- 20,21-22

Inhoud groep 5:

- Les 1) Een afdruk maken van een tekening in verf**
- Les 2) Pennenbakjes maken met karton en papier-maché**
- de basisvorm maken van karton (knippen en vastmaken met tape)
- Les 3)** *- de vorm beplakken met papier-maché*
- Les 4)** *- het geheel beschilderen*
- Les 5) Een bladerenslinger maken van papier en touw**
- de spiraal knippen en vastmaken aan touw, starten met de bladeren
- Les 6)** *- meer bladeren maken en de slinger naar wens verder versieren*
- Les 7) Uilen maken van vliegerpapier**
- Les 8) Surprises maken**
- de doos beplakken met een basiskleur
- Les 9)** *- verder uitwerken naar keuze*
- Les 10)** *- verder uitwerken naar keuze*
- Les 11) Waxinelichthouders maken**
- Les 12) Iglo's maken op een cd**
- Les 13) Borduren**
- starten met de borduurkaarten
- Les 14)** *- de borduurkaarten afmaken*
- Les 15) Maskers maken van papier-maché**
- een ballon beplakken met papier-maché
- Les 16)** *- de ballon halveren, gaten eruit prikken, basislaag schilderen*
- Les 17)** *- het masker verder versieren naar wens*
- Les 18) Eierdop gipsgieten**
- Les 19)** *- eierdop schilderen*
- Les 20) Vlechtmandjes maken voor Pasen**

- Les 21)** - *mandjes afmaken en versieren*
- Les 22) Moederdag: brooddeeghart maken**
- Les 23)** - *hart schilderen*
- Les 24)** - *hart inpakken*
- Les 25) Vaderdag: Vlag maken van stof-maché**
- Les 26)** - *vlag schilderen*
- Les 27)** - *vlag inpakken*
- Les 28) Kleien**
- Les 29)** - *klei schilderen*
- Les 30) Kwastpop maken**
- Les 31)** - *kwastpop afmaken*
- Les 32) Borduren op borduurkarton**
- Les 33)** - *het naaiwerk afmaken*
- Les 34) Figuren maken met rietjes**
- Les 35) Spatten**
- Les 36) Vouwen (vlinders en bloemen)**
- Les 37) Vissenkom maken**
- Les 38)** - *vissenkom afmaken*

een afdruk in spiegelbeeld

Benodigheden per leerling:

- doorzichtig folie
- schilderstape
- een wit A4-tje
- verf
- brede kwast
- wattenstaafje